

Spiritualita Ignáce Stuchlého

Úvod

Život Ignáce Stuchlého provázený těžkými historickými okolnostmi nesla prostá a silná víra. Tato víra byla pak díky setkání s donem Ruou obohacena o salesiánské charisma.

Ještě v rodinném kruhu zažil výraznou eucharistickou zbožnost a živou úctu k Ježíšovu božství. V „otčenáších“, které se ještě jako chlapec modlil ráno, zatímco procházel poli, kdy mu jeden trval někdy třeba i hodinu, je patrné časné vědomí toho, že je dítětem Božím. Snažil se formovat svůj život podle rozhodnutí, která vycházela z víry.

Rozjímání nad slovy modlitby Otčenáš se tedy pro malého Ignáce stalo první školou modlitby a svatosti, v níž formoval svou vůli a citovost. Časná zkušenost Boha jako dobrého Otce strukturuje prožitky Božího služebníka ve dvojím směru: na jedné straně jej vedla k prožívání skutečného „duchovního dětství“, vyznačujícího se pokorou, vděčností, radostí, pílí; na druhé straně mu pomáhala rozvíjet časný smysl pro otcovství. Tohoto jeho otcovství si všimli ostatní dříve než on sám: učitel Jan Kolibaj ho odhadoval jako budoucího kněze; lidový léčitel mu předpověděl kněžství; rodiče jeho kamarádů v něm měli jistotu, když byl s kluky v partě. To jsou vlastnosti, které později rozvinul díky salesiánskému povolání.

V počátcích povolání Ignáce Stuchlého je jednak zřetelná převaha kněžského povolání nad řeholním (které se stane zpočátku pouze nástrojem k dosažení kněžství), jednak mariánský přídech: zatoužil totiž po kněžství ve chvíli, kdy poslouchal kněze, jak zpívá „Salve Regina“: v tu chvíli si přál být na jeho místě a sám ten hymnus zpívat jako kněz. Není náhodou, že se kněžské povolání probudilo v mladém Ignáci právě za poslechu mariánské písně Salve Regina, která vyjadřuje prorockví ohledně jeho cesty a vzhledem k budoucím temnotám v Ignácově životě. Vždyť je to zpěv „vyhnaných synů Evy, lkajících a plačících v slzavém údolí“ – oni svěřují nebeské Matce tvrdý osud pozemského „vyhnanství“ a Ignác prožil kněžství a zasvěcení ve zkouškách. Umíral nakonec stranou ode všech, v domově důchodců, pod zvláštním dozorem komunistického režimu.

Láska k eucharistii, mariánská zbožnost a živý smysl pro Božího otcovství, jež ho inspirovaly při prožívání kněžství, jsou tři prvky, které objeví také v kongregaci.

Jeho spiritualita je pevně ukotvená mezi „dvěma sloupy“, eucharistií a Neposkvrněnou Pomocnicí, matkou těžkých časů, která přichází na pomoc svým dětem v nesnázích.

Don Bosco ho učí láskyplnému otcovství k mladým. K této prosté a silné spiritualitě se nakonec přidá ještě zvláštní oddanost Nejsvětějšímu Srdci, k níž Božího služebníka přivede salesián Giulio Barberis a goricijský arcibiskup kard. Giacomo Missia.

Když přišel pětadvacetiletý Ignác Stuchlý do Piemontu, ihned vstoupil do školy Dona Boska pod vedením první generace salesiánů. Čas, který strávil v Turíně a v Ivreji, spadá do doby generalátu dona Ruy, během něhož – jak vzpomněl papež Pavel VI. v roce 1972 v homilii při jeho blahorečení – převládalo vědomí, že musí „udělat z příkladu svatosti školu, z osobního díla instituci, ze svého života dějiny, ze své řehole ducha, ze své svatosti vzor, z pramene řeku“.¹

Spiritualitu Ignáce Stuchlého tedy formují tři setkání: s Donem Boskem, z něhož si vzal nosné pilíře salesiánské metody; přátelské a důvěrné setkání s donem Ruou, který ho učil být s mladými a pěstovat v nich ctnosti; a setkání s donem Andreou Beltramim.

1 Viz Pavel VI, Homílie u blahorečení dona Michela Ruy.

Don Bosco a „Da mihi animas“

„Podle vzoru sv. Jana Boska kladl na první místo spásu duší svěřených chovanců. Bylo to konkrétní a přesvědčivé.“²

Ignáci Stuchlému leželo na srdci celkové blaho mladých, pro něž si po příkladu Dona Boska přál, aby byli šťastní „teď i na věčnosti“:

„Heslo Dona Boska, které on často opakoval: „Da mihi animas, caetera tolle“, bylo také jeho životním heslem. V praxi to znamenalo, že nás chtěl všechny zachránit a dovést až k věčné spáse.“³

P. Stuchlý si vybudoval všechny základní salesiánské postoje a pak je přetavil v pevnou, prostou a velmi konkrétní spiritualitu, díky níž se stal „znamením a nositelem Boží lásky k mladým, zvláště nejchudším“.⁴ Nenucenost, s níž ztělesňoval salesiánskou pedagogiku (kde stojí před pedagogickou praxí teologický předpoklad lásky a preventivního systému), pramenila z instinktivní sounáležitosti s tímto duchem, ačkoli se v něm kvůli pozdnímu povolání nemohl formovat, ani nevyrůstal v salesiánském díle, ani neprošel řádnou formací praktikanta, asistenta a docenta.

Za chudými a opuštěnými mladými docházel, nečekal, až mu zaklepou na dveře oni. Stal se ikonou Dobrého pastýře.⁵

Mladým dával sebe celého, nešetřil se, obětoval se. Salesián Jaroslav Čuřík dosvědčil:

„Žil tělem i duší pro nás – cítil jsem, že nás má rád a to byl pro mě ten magnet! Dnes už dobře vím, že byl darovaným životem pro naši českou inspektorii, jako i Don Bosco zase pro celé naše dílo ve světě.“⁶ Obětoval se mladým vždy a za každých okolností. Často se mu nedostávalo spánku – a navíc už kvůli věku neměl na hraní s mladými sílu.⁷ Tento svědek prohlásil, že byl pro mladé „magnetem“. Zachytil tady podstatný rys služebníka Božího.

On stejně jako Don Bosco „v krátké době už shromažďuje kolem sebe zástupy mladých chlapců a dílo Boží roste do šíře“⁸, vykonal, „co nebylo možné vykonat lidskými silami“⁹. Byl označován za „muže Boží prozřetelnosti“. „Byl velmi srdečný, dobrotivý, s láskou v očích“¹⁰ prohlásil Josef Pešata: a uměl se nechat milovat právě pro tuto velkou dobrotu. Chlapci chápali, že je s nimi rád, i když by nemusel, a jeho úkoly představeného by ho mohly odvádět spíše ke spolubratrům, do světa institucí, k dobrodincům.

Salesián Václav Kelnar vzpomínal: „Měli jsme ho upřímně rádi a s úctou jsme naslouchali každému jeho slovu. Nejvíce nás udivoval jeho stálý mladický elán, zvláštní zápal pro salesiánské dílo, hluboká víra, odevzdanost do Boží Prozřetelnosti, láska s oddaností k Panně Marii Pomocnici. Z celé jeho bytosti vyzařovala dobrota, pochopení. V jeho přítomnosti jsme se cítili jako kuřátka kolem kvočny, bezpeční, jistí, povznášení k Bohu, k Matce Boží, k Don Boskovi. Jeho autorita lásky byla u všech starších spolubratří bezmezná.“¹¹

Jeho fyzická čilost, která trvala, i když často vůle nahrazovala úpadek zdraví, radost, neustálá přítomnost mezi mladými a život příkladné zbožnosti, se tedy staly dalšími charakteristikami, které ho přiblížily Donu Boskovi, kterého tak zpřítomnil. Je to spiritualita evangelní radosti, tak drahá salesiánské tradici. P. Stuchlý je ještě dnes považován za „českého Dona Boska“.

2 *Summarium Testium*, Teste I, § 9.

3 *Summarium Testium*, Teste VIII, § 91.

4 *Viz Salesiánské stanovy* 59

5 *Summarium Testium*, Teste XXVI, § 234.

6 *Summarium Testium*, Prohlášení V, § 278.

7 *Viz Summarium Testium*, Prohlášení XVI, § 311; XLV, § 396.

8 *Summarium Testium*, Prohlášení XIII, § 303.

9 *Tamtéž*.

10 *Summarium Testium*, Prohlášení XLV, § 396.

11 *Summarium Testium*, Prohlášení XXIII, § 331.60

Don Rua a „zapomenuté diamanty“

Ve snu „o deseti diamatech“ vypráví Don Bosco, jak se mu v noci z 10. na 11. září 1881 zjevila tajuplná a úžasná postava v plášti vykládaném diamanty, jak zepředu, tak na ramenou a vzadu. Vpředu byly diamanty odpovídající víře, naději a lásce. Na ramenou spočívaly práce a umírněnost. Zadní část pláště nesl diamanty poslušnosti, chudoby, odměny, čistoty. Ukazovaly tedy evangelní rady, spojené s odříkáním pro Boží království, které by posílily a učinily důvěryhodnou praxi teologálních ctností.

Příkladem interpretem této cesty ke křesťanské dokonalosti, jak ji Don Bosco představuje svým dětem, byl don Rua. Rua pocítil Ignáce Stuchlého zvláštní důvěrou, poté co ho povolal telegramem do Turína. Rozhodl o Ignácově stažení žádosti o misie, rychle ho přivedl ke složení věčných slibů a ke kněžskému svěcení; kromě toho ho zapojil do modlitby růžence a vyměnil si s ním kněžský kolárek.

Tyto „skryté ctnosti“ – poslušnosti a chudoby, mírnosti a obětavé práce, spojené s cvičením v pokorě jsou rysy, jež charakterizují spiritualitu jednoho i druhého. „Často vzpomínal na blahoslaveného Dona Ruu, kterého měl čest obsluhovat při stole.“¹² (...) „Služebník Boží mluvil s velkou láskou a úctou o blahoslaveném Donu Ruovi a všem nám ho kladl jako velký vzor.“¹³ Je nutné upřesnit, že Boží služebník vzpomínal na dona Ruu především proto, že v něm znovu oživaly některé Ruovy základní postoje.

V tomto světle se tedy dají pochopit tvrzení, podle nichž se dokonce více podobal donu Ruovi než Donu Boskovi. V salesiánském domě bylo snazší vidět paralelu s Donem Boskem. Sám Stuchlý byl označován za „českého Dona Boska“, ale podobal se i donu Ruovi, aniž by se kvůli tomu musel podobat méně donu Boskovi.

Výjimečná podobnost donu Ruovi nic neubírá podobnosti s Donem Boskem. Je spíše potvrzením jistého explicitního asketického odstínu, směřujícího k plnosti lásky, který lépe spojuje Stuchlého „komunikační“ styl se stylem dona Ruy.

Sdílejí totiž společnou citlivost, jejíž podstatou je konstantní odkazování k původní salesiánské tradici, spojené s úsilím naživo ji zpřítomňovat a tak ji předávat co nejcelistvější, přesvědčivou a krásnou formou novým generacím; v upřednostňování ctnosti poslušnosti, chudoby, pokory a mírnosti živených obětavou prací, bez nichž by řeholní život promarnil vlastní proctví a ztratil by plodnost.

Pro mladé tedy bylo krásné patřit do rodiny, která měla takového muže za otce. Otcovství Ignáce Stuchlého mělo veliký vliv na salesiánská povolání.

Don Andrea Beltrami a „caetera tolle“

Ignác Stuchlý se od dona Ruy naučil radostně obětavému rozměru řeholního života, žil „caetera tolle“ (ostatní si vezmi) také díky setkání s další velkou postavou těch let: mladým donem Andreou Beltramim (dnes ctihodný Boží služebník), s nímž se seznámil při společném pobytu ve Valsalice.

Don Andrea Beltrami (1870–1897) se nakazil tuberkulózou, která mu nedopřávala oddechu a jejíž průběh býval tehdy neblahý. Byl nucen žít izolovaně, takže nesměl prožívat komunitní život, ani nemohl být v kontaktu s mladými. Beltrami přesto dokázal ve svém bolestném stavu vidět „povolání uvnitř povolání“ v duchu hesla „Neuzdravit se, nezemřít, ale žít, abych trpěl“. Andrea Beltrami nabízel svůj život jako obětinu (a P. Stuchlý dosvědčil, že znal spirituála, který Andreovi dovolil se obětovat Bohu).

12 *Summarium Testium*, Teste XXVIII, § 244.

13 *Summarium Testium*, Teste XXVII, § 243.61

Boží služebník tedy poznal Andreu ve Valsalicy. Toto setkání poznamenalo jeho život a objasnilo mu plodnost kříže a naučilo ho, že nejradičálnější chudoba spočívá v odloučení od vlastních plánů a v přijetí života zcela jiného, než jaký jsme si přáli.

I spiritualita Božího služebníka byla provázena „caetera tolle“: zatímco Andrea Beltrami prožíval temnou noc „odloučení“ od svého těla, od zdraví, od možnosti aktivního apoštolátu, Stuchlý prožil na závěr života zánik všech jistot.

Díky množství úloh, které Ignác Stuchlý vykonával, jako by spojoval oba póly salesiánské spirituality: prvenství *da mihi animas* ve svém pastoračním a misijním zápalu, horlivost apoštolátu a živou překypující energii; neodmyslitelnost *caetera tolle*, neboli klíčovou úlohu chudoby, poslušnosti a pokory. Stejným způsobem v sobě integroval cosi z intuitivní pohotovosti Dona Boska. Dokázal založit salesiánské dílo v novém a problematickém kontextu a vtělil je do místní historie. Bylo v něm také cosi z poslušné poddajnosti dona Ruy, díky níž dokázal vstřípit mladým mužům novou a živou tradici. Stuchlý byl považován za dokonalého řeholníka nejen proto, že pomohl k asi dvěma stům povolání, ale že dokázal, že krásou a plodností pravého řeholního života je obět.

V typicky salesiánském stylu ovládal celý repertoár veselých průpovědek, jimiž dodával odvahu mladým a v těžkých dobách jim vyloudil na tváři úsměv. Proslulé je například jeho „Odvahu!“ a „Hlavu vzhůru!“ Typicky salesiánskou laskavost nazýval „medem svatého Františka“¹⁴ (Saleského), jímž označoval přívětivou lásku, která se má rozdávat především v komunitních vztazích): byl to „peníz lásky“¹⁵, kterého je tolik potřeba. To se naučil z živého kontaktu s formátory první salesiánské generace. Červenou nití Ignácovy salesiánské spirituality je nejen „mít před očima mladé“, jak si přál Don Bosco, ale také a především „mít před očima představeného“, který vede k odpovědné poslušnosti a podněcuje horlivost srdce. Jeho pohled byl pohledem zamilovaným, který se učí napodobovat.

Láskyplné otcovství a pastýřská láska ukazují na Dobrého pastýře a Milosrdného Otce. Jeho pracovitá pokora připomíná slova o „služebníku nehodném“, vždy připraveném a poslušném, i když se pán opozdí s návratem. Jeho chudoba a veselost v těžkostech (i v době perzekucí) odkazují k evangelním blahoslavenstvím. Ignácova moudrá prostota je ozvěnou Ježíšova jáso tu v Duchu před Otcem, že skryl „tyto věci před moudrými a rozumnými a zjevil je maličkým“. (Lk 10,21) Jeho víra vedla k následování směrem k nebeskému království. Jeho ustavičná poslušnost, to, že si po padesát let na chvíli neodpočal, i samotná smrt v odloučení jsou parafrází na evangelní pasáže Ježíšova „nemít kde hlavu složit“ a „vydat se do krajnosti“.

Ignác byl pozorný v maličkostech. P. Oldřich Med ve vzpomínce jednoho Ignácova spolužáka z dob studií u dominikánů napsal: „Uvedu jen jednu věc, která mluví za mnohé. Svoji břitvu nepůjčujeme ani kamarádu: Ignácova břitva však sekala domnělé i skutečné vousy nás všech! A nejednou jsem se pyšnil dokonce v jeho svrchníku!“¹⁶ Půjčoval holicí strojek a kabát, donu Ruovi dal vlastní kolárek.

Ignác Stuchlý si mohl dovolit být chudý, protože se setkal s Ježíšem, který nás přišel obohatit „skrze svou chudobu“ (2 Kor 8,9).

Poselství pro církve a společnost

Služebník Boží Ignác Stuchlý patřil do jiného světa, než je ten dnešní: Narodil se a vyrostl v chudém prostředí, kde byla víra především výrazem prosté lidové zbožnosti. Po návratu z Itálie na slovenská

14 Viz *Summarium Documentorum*, Doc. 23: „Všem se snažíme dávat dobrý příklad, k farníkům přistupujeme s laskavostí – a všem rozdáváme med svatého Františka.“

15 *Tamtéž*: „Každého dne se obrňme novým zápallem, novou láskou a obětujeme se nejen v oratoři, ale penízkem lásky platíme všem spolubratřím v domě. Když chlapci uvidí, že o ně máme zájem, že naše láska a zájem nejsou egoistické, budou nám odpovídat stejně.“

16 *MBIS*, I, 9.63

území se nám jeho životní podmínky viděno dnešními očima zdají nepředstavitelné. Neplatí to však pro jeho poselství a hlavně pro duchovní vnímání příběhu, kterému nás učí.

Svědčí o celistvosti řeholního a kněžského sebedarování, které je tím intenzivnější, čím odpovědnější jsou funkce, jež jsou mu svěřovány: prefekt a zástupce ředitele, ekonom, ředitel, inspektor, zakladatel. Chápe autoritu jako službu, poslušnost jako kvas jednoty a dokáže nařizovat a přitom se nechávat vést principem, že je-li představený ve všem příkladem, může po ostatních chtít, aby ho následovali. Zachovával prosté a čitelné chování i ve chvílích, kdy salesiánské dílo nejvíce kvetlo, neměnil své zvyky, šat a prostotu, když jednal s chudými nebo bohatými. Svědčil tak o síle evangelia prožívaného bez výhrad, a ilustroval evangelní rady především záporným postojem k jakémukoli klerikálnímu respektu vůči své osobě. Jeho záměrem bylo žít autoritu jako formu služby a poslušnost jako nástroj jednoty. P. Stuchlý se opravdu, jak potvrzují všichni, kdo se na něho pamatují, učinil pro všechny vším a zvláště tady byl pro chudé.

Jeho pobyty v Turině po složitém hledání povolání a vytrvalost v povolání navzdory těžkostem ho ukazují jako vždy poddajného vůči představeným. Z těchto prvních salesiánských let si odnesl školu, z níž vykvetlo, čím se později stal. Jeho schopnost číst v srdcích a zachycovat s prorockou intuicí znamení doby, připomínají dnes, že je to především svatost, která činí naše životy plodnými.

Námaha a úsilí, jež prokazoval na své vlastní cestě k rozlišení svého povolání, a později jeho aktivita v rozlišování povolání nových, mohou být dnes cenné.

Naprostá oddanost salesiánské věci odhaluje autentický kořen Ignácovy spirituality: prvním cílem salesiána je posvěcovat se prací pro mladé, stávat se svatým „s mladými“.

Jako mladý laik nadšený pro krásné věci, uznávaný mezi svými vrstevníky, pak muž bludného hledání svého povolání, určený pro misie a nakonec „misionář na severu“; učitel klasických jazyků, ekonom, salesián, který pracoval v úzkém kontaktu s laiky, uměl je zapojit, který spolu s koadjutory vykonával manuální práci; posléze byl pověřen vedoucími rolemi, ale zůstal prostý srdcem; nakonec starý muž, který umírá odloučen od bratří, pod dozorem režimu... P. Stuchlý ztělesnil životní rozmanitost syna Dona Boska tak, že je dnes cenným příkladem pro všechny, kdo se jím nechají inspirovat.

„Radost evangelia“, dobře patrná z úsměvu, který rozdával lidem na okraji a chudým, dokud sám jako takový nezemřel, i jeho život vydaný do krajnosti z něj činí zdroj inspirace také pro dnešní společnost a církve. Významným rysem je také jeho doprovázení starých lidí – sám starý a nemocný, zavřený v domově důchodců pod přísným dohledem režimu – doprovázel v posledním úseku své cesty mnohé a dokazoval, že život je vždy hoden toho, aby se žil, a může být chápán jako radostné svědectví, i když ubývá sil.

Spojení veselosti a chudoby je nosná také pro papežskou exhortaci *Evangelii Gaudium* a *Laudato sí'*: „Hluboká radost a dynamismus. Byl prostý, chudý, nestaral se tolik o sebe, ale prožíval prostě chudobu radikálním způsobem (bylo to patrné na oděvu, jídle, na jeho pokoji). Může to být důležitým znamením také pro naši konzumní a rozhazovačnou společnost – a právě současný papež František tak často mluví o chudobě.“¹⁷

Olomoucký arcibiskup, mons. Jan Graubner, píše v dopise ze 9. února 2018: „Postavu otce Stuchlého jako vzoru kněze a řeholníka s mimořádným smyslem pro věrnost i v těch nejmenších každodenních věcech vnímám jako stále aktuální, zvláště proto, jak pracoval s mládeží, která jím byla vedena ke svatosti v duchu Dona Boska. Osobně jsem znal některé z jeho žáků, kteří uchovali nejen víru v těžkých časech komunismu, ale v podzemí pokračovali v práci s mládeží a po převratu byli jako laici s to prostředkovat salesiánské dílo mládeži, zvláště té chudé. Toto obnovení práce s mládeží, její vedení ke svatosti, považuji za velice důležité.“¹⁸ A dále: „Byl to kněz skromného vzezření, s radostí prožíval celibát, plně se angažoval ve prospěch mládeže a mladých, které

17 Viz *Summarium Documentorum*, Doc. 61. Dokument je z roku 2008, ale byl nedávno nově vyložen ve světle *Evangelii Gaudium* a *Laudato sí'*.

18 *Summarium Documentorum*, Doc. 69.64

doprovázel při jejich rozlišování cesty životem. Měl by mnoho co říci kněžím dneška. Zároveň je úžasné sledovat jeho oddanost tajemství eucharistie a pozorovat jeho spojení s Kristovým utrpením. Měl v sobě mimořádnou ctnost naděje nejen v tom, že položil základy salesiánského díla v naší zemi, ale také v časech těžkých zkoušek a různých překážek během nacismu a při zrušení celého salesiánského díla v komunismu.¹⁹

19 Život služebníka Božího je cestou i pro dnešní dobu.